

Długość użytkowania i przyczyny wycofywania ze służby psów policyjnych

**Joanna Kania-Gierdziewicz, Sylwia Pałka,
Konrad Koziół, Maciej Gierdziewicz**

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt,
Katedra Genetyki i Metod Doskonalenia Zwierząt,
al. Mickiewicza 24/28, 30-059 Kraków;
e-mail: rzkania@cyf-kr.edu.pl

Celem pracy było określenie długości użytkowania policyjnych psów służbowych oraz powodów brakowania ich ze służby. Analizie poddano wiek przyjmowania do służby, długość użytkowania, wiek oraz przyczyny wycofania ze służby 71 psów w jednej z krakowskich komend Policji Państwowej, brakowanych w latach 2001-2006. Oszacowano średni wiek przyjęcia do służby, brakowania oraz długość użytkowania każdego psa i ustalono frekwencję różnych powodów usuwania psów ze służby. Psy przyjmowane były do służby w policji głównie w wieku 1-2 lat. Ponad połowę psów użytkowano od 7 do 10 lat, przy czym najwięcej było psów pełniących służbę 7-8 lat. Średni wiek psów przy brakowaniu wynosił 8 lat. Spośród wycofanych ze służby, 55% stanowiły psy przekazane przewodnikom. Poddano eutanazji lub padło z przyczyn naturalnych łącznie 45% psów. Najczęstszą przyczyną eutanazji i zgonu z przyczyn naturalnych zwierząt był ogólny zły stan zdrowia.

SŁOWA KLUCZOWE: pies służbowy / długość użytkowania / przyczyny brakowania / policja

W wielu krajach pies jest najpopularniejszym zwierzęciem domowym. Obecność psa w otoczeniu człowieka, poza funkcją towarzyską, przynosi wymierne korzyści, łagodząc stres i wpływając na poprawę samopoczucia właściciela [14]. Ponadto od wieków psów używano w czasie polowań, do ochrony domostw i żywego inwentarza, ciągnięcia sań, a ostatnio także jako przewodników osób niewidomych, ratowników podczas katastrof, asystentów w trakcie leczenia (w tzw. dogoterapii) oraz jako zwierząt wyszukujących materiały wybuchowe, narkotyki i inne substancje [6, 8]. Te ostatnie służą w jednostkach policji, straży pożarnej, służby celnej oraz w wojsku. Wspólne cechy psów pracujących to pewność siebie, towarzyskość, wytrzymałość, odwaga, inteligencja, łatwość i chęć uczenia się oraz gotowość do pracy w różnych warunkach i w otoczeniu obcych ludzi [1, 3, 16]. Do tego celu najlepiej nadają się psy ras średnich (owczarki niemieckie i belgijskie, labradory, rottweilery, a także border collie, golden retrievery i beagle). Proces wyboru szcze-

niąt na psy pracujące oraz ich szkolenie powinno rozpoczynać się od 8. tygodnia życia, nie później jednak niż po osiągnięciu wieku 9 miesięcy [13]. Bywa, że niektóre psy lepiej wykonują przydzielone im zadania niż inne, co wynika głównie z różnic behawioralnych, a nie morfologicznych lub sensorycznych [5, 10, 15]. Średnia długość życia psów wynosi ok. 11-13 lat [7], z zastrzeżeniem, że psy dużych ras żyją krócej niż małych [12]. Długość użytkowania i przyczyny brakowania psów służbowych były analizowane w odniesieniu do psów służby celnej [4], a ostatnio [17] również psów Straży Granicznej w Polsce. Nie przeprowadzono dotychczas podobnych analiz dla psów pracujących w policji. Z tego powodu celem pracy było określenie długości użytkowania psów służbowych w policji oraz powodów brakowania ich ze służby.

Material i metody

Badaniami objęto 71 psów służbowych Krakowskiej Komendy Policji Państwowej, wycofanych ze służby (wybrakowanych) w latach 2001-2006. Na podstawie dokumentacji indywidualnej każdego psa zebrano następujące dane: wiek psa przyjętego do służby, wiek psa w momencie wycofania ze służby (brakowania), rasa, płeć, umaszczenie, kategoria służby, przyczyny wycofania ze służby (brakowania). Na podstawie wieku przyjmowania do służby oraz wieku wycofania ze służby obliczono długość okresu pozostawania w służbie, czyli użytkowania zwierzęcia.

Na podstawie dokumentacji wyróżniono siedem kategorii służby psów: działania antyterrorystyczne (ATER), wykrywanie materiałów wybuchowych (MWYB), służba patrolowa (PAT), służba patrolowo-tropiąca (PTROP), działania prewencyjne (PREW), tropienie (TROP), służba wartownicza (WART).

Następnie określono przyczyny odejścia (brakowania) psów ze służby. Na podstawie dokumentacji wyróżniono trzy grupy przyczyn: wycofanie ze służby (wybrakowanie) i przekazanie nieodpłatnie przewodnikowi danego psa, poddanie psa eutanazji wskutek stwierdzonej nieuleczalnej choroby, śmierć samoistna wskutek występujących u niego schorzeń.

Wszystkie wymienione powyżej informacje zapisano w formie zbioru utworzonego w arkuszu kalkulacyjnym Excel i poddano dalszym analizom. Dane opracowano statystycznie, wykorzystując w tym celu pakiet statystyczny SAS [11].

Wyniki i dyskusja

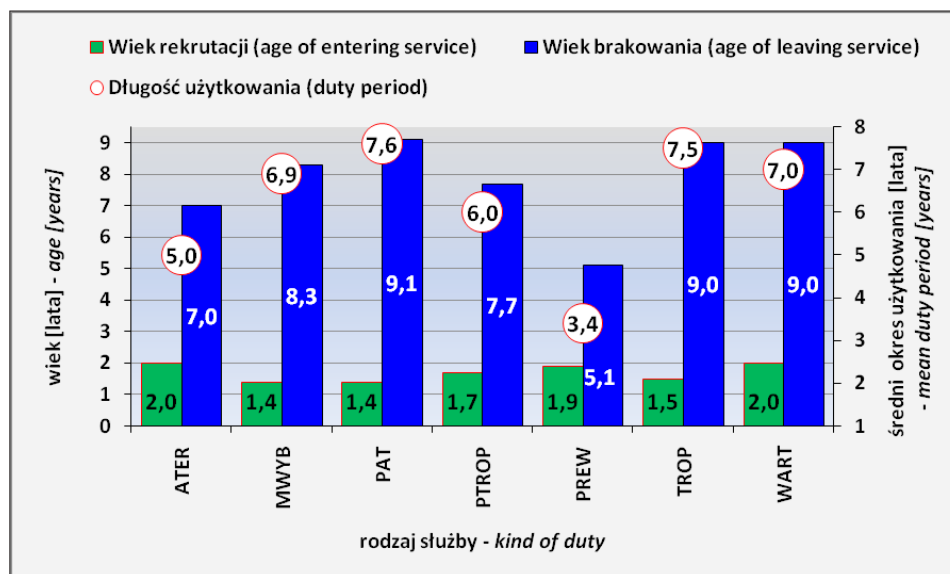
Z zebranych danych źródłowych wynika, że wśród analizowanych psów najliczniejszą grupę stanowiły osobniki przyjmowane do służby w wieku od 1 do 2 lat, natomiast starsze psy przyjmowane były incydentalnie. Podobnie Zajac i wsp. [17] stwierdzili, że średni wiek psów przeznaczonych do służby w Straży Granicznej w momencie zakupu wynosił 16 miesięcy (ok. 1,5 roku). Zgadza się to również z twierdzeniem Pobiedzińskiego [9], według którego najlepiej rozpocząć szkolenie psa do pracy w Straży Granicznej w wieku 12-24 miesięcy. Natomiast Laska [4] uważa, że do pracy w Służbie Celnej nadają się już psy w wieku od 7. tygodnia. Potwierdza to założenia Slabberta i Odendaala [13], że psy powinny być przyjmowane do służby najpóźniej do 9. miesiąca życia.

Średni wiek psów przy brakowaniu wynosił 8 lat, wahając się od 2 do 12 lat. Wyniki bardzo podobne do uzyskanych w niniejszej pracy otrzymali Zajac i wsp. [17], którzy oszacowali średni wiek w momencie wycofania ze służby w Straży Granicznej na 8,7 roku. Również u Evansa i wsp. [2] było to 8,05 roku dla psów wycofywanych ze służby w armii amerykańskiej. Najwięcej brakowano psów w wieku od 7 do 10 lat. Łącznie stanowiły one 74,7% wszystkich wybrakowanych psów. Zwierząt pozostających dłużej na służbie, tj. 11-letnich i starszych, było aż 8,5%. Liczną grupę stanowiły psy pozostające dość krótko na służbie, były to psy z przedziałów wiekowych 2-4 oraz 5-6 lat, łącznie stanowiące 16,9% wszystkich wybrakowanych osobników. Na tej podstawie można wysnuć wniosek, że o wieku brakowania i długości okresu użytkowania decydują indywidualne właściwości osobnicze, będące przyczyną tej zmienności. Jest to tym bardziej widoczne, gdy uwzględni się fakt, że nabór psów do służby dotyczy w zasadzie zwierząt 1-2-letnich, tym samym, w momencie naboru, całą stawkę tych psów można potraktować jako grupę rówieśniczą.

Psy użytkowane 7-8 lat stanowiły łącznie ponad 46% całej stawki. Ponad 22% (22,6%) psów użytkowanych było do wieku 5-6 lat, a udział psów użytkowanych 9-10 lat wynosił 14,1%. Podsumowując można przyjąć, że ponad połowa psów użytkowana była od 7 do 10 lat, przy czym najliczniej występowały w tej grupie psy pełniące służbę 7 lub 8 lat. Psy pracujące tylko od 1 do 2 lat stanowiły 7% całej analizowanej stawki, natomiast psy użytkowane 3 do 4 lat prawie 10%. W badaniach Zajac i wsp. [17] uzyskano bardzo podobne wyniki, ponieważ średnia długość użytkowania psów w Straży Granicznej wynosiła 7,4 roku.

Jak zaznaczono w metodyce, psy podzielono według siedmiu kategorii służby. Zaobserwowano znaczne zróżnicowanie wieku psów w momencie brakowania w zależności od odbywanej służby (rys.). I tak, psy używane w działaniach prewencyjnych brakowano w wieku 5,1 roku, a psy służbowe patrolowo-tropiące i antyterrorystyczne usuwano ze służby w wieku ponad 7 lat. W tych grupach wycofywanie psów ze służby odbywało się najwcześniej. Jak wynika z tych średnich, najwyższy wiek przy brakowaniu osiągały psy ze służby patrolowej, tropiące i wartownicze, które dożywały w służbie 9 lat i więcej. Długość okresu użytkowania psów w poszczególnych grupach wykazywała tendencje podobne do stwierdzonych dla omawianego poprzednio wskaźnika, czyli wieku przy brakowaniu. Wykazano, iż rodzaj służby może mieć istotny wpływ na długość pozostawania w niej i w związku z tym osiąganego wieku brakowania. Zajac i wsp. [17] podali, że średni wiek wycofywania psów ze służby w Straży Granicznej wynosił od 8,65 do 8,82 lat, w zależności od rodzaju pełnionej służby. Nie stwierdzili jednak u psów użytkowanych w tej formacji w Polsce zależności między rodzajem pełnionej służby a wiekiem ich wycofania [17]. Również podobne do uzyskanych w niniejszej pracy wyniki, wynoszące średnio nieco ponad 8 lat, otrzymali Evans i wsp. [2] dla psów wycofywanych ze służby w armii Stanów Zjednoczonych. Przy czym owczarki niemieckie były wcześniej wycofywane ze służby niż psy innych ras, które wycofywano w wieku ponad 10 lat [2].

Na podstawie dokumentacji psów, które po okresie użytkowania wycofywano ze służby, ustalono okoliczności w jakich następowało zakończenie ich pracy. Przyczyny wybrakowania ujęto w trzy kategorie: przekazanie nieodpłatnie przewodnikowi, eutanazja z przyczyn zdrowotnych, zgon naturalny z przyczyn zdrowotnych. Najwięcej psów spośród

ATER – działania antyterrorystyczne – antiterroristic operations; MWYB – wykrywanie materiałów wybuchowych – detection of explosive materials; PAT – służba patrolowa – patrol duty; PTROP – służba patrolowo-tropiąca – patrol-trailing duty; PREW – prevention activity; TROP – tropienie – trailing; WART – służba wartownicza – guard duty

Rys. Wiek rekrutacji i brakowania oraz średni okres użytkowania psów zależnie od rodzaju służby
Fig. Age of dogs at recruitment and culling (entering and leaving the service) and mean duty period depending on the kind of duty

wycofanych ze służby stanowiły psy przekazane dotychczasowym przewodnikom. Grupa ta stanowiła 55% ogółu badanych psów i poddano ją szczegółowej analizie. Przewodnikom przekazywano psy w różnym wieku – od 7 do 12 lat. Największą grupę stanowiły psy 8-, 9- i 10-letnie, których było odpowiednio: 20,0%, 32,5% i 22,5%. Łącznie ta grupa psów stanowiła aż 75% wszystkich przekazanych przewodnikom. Na podstawie dokumentacji nie można było ustalić przyczyn, z jakich przekazywano przewodnikom psy młodsze, tj. 7- i 8-letnie. Według Zajęc i wsp. [17], aż 86,3% psów przechodziło na emeryturę i było przekazywanych dotychczasowym przewodnikom lub innym zainteresowanym osobom.

Z przeprowadzonych badań wynika, że zgon z przyczyn naturalnych oraz eutanazja związana ze stanem zdrowia psów wynosiły w sumie 45%, czyli mniej, niż wykazano w badaniach Michella [7], w których śmiertelność wynosiła 64%. Wartość ta była jednak wyższa niż uzyskana przez Zajęc i wsp. [17] – w sumie 12,2% dla obu przyczyn łącznie.

Po przeanalizowaniu dokumentacji psów poddanych eutanazji wyróżniono 6 kategorii przyczyn zdrowotnych, z których najczęstszą był ogólny stan zdrowia (aż 35,7% przypadków). Natomiast udział schorzeń stawów, układu krążenia, nowotworowych i zaburzeń psychicznych był zbliżony i kształtował się dla każdej na poziomie nieco powyżej 14%. Choroby układu pokarmowego stanowiły 7,1% wszystkich przypadków eutanazji.

Kolejną grupę stanowiły psy, u których zgon nastąpił w sposób naturalny. Podobnie jak przy analizie przyczyn eutanazji, także w tej grupie dokonano szczegółowej analizy przy-

czyn zgonów. Wyróżniono siedem kategorii stwierdzenia zgonu z przyczyn naturalnych: ogólny stan zdrowia (bez wyróżnienia przyczyn), zaburzenia układu krążenia, układu pokarmowego, niewydolność nerek lub wątroby, choroba nowotworowa oraz zaburzenia psychiczne. Udział poszczególnych schorzeń w badanej grupie psów był dość zróżnicowany. Najczęstszy był zgon wywołany chorobami układu pokarmowego (33,3%), drugą, co do częstości, przyczyną był ogólny stan zdrowia (22,2%), a trzecią niewydolność krążenia (16,7%). Najrzadszą przyczyną zgonu była niewydolność nerek (5,6%). W badaniach Michella [7] najczęstszymi przyczynami upadków zwierząt były nowotwory (16%) oraz choroby układu krążenia (8%).

Na podstawie danych z dokumentacji indywidualnej psów oszacowano częstotliwość występowania w badanej grupie (populacji) różnego rodzaju schorzeń. W tym celu połączono grupę psów, które padły z przyczyn naturalnych i psów poddanych eutanazji. Łącznie były to 32 osobniki. Ustalono, że w obu grupach występowały podobne przyczyny zgonu: ogólny stan zdrowia (bez określenia przyczyny), niewydolność krążenia, choroby układu pokarmowego, choroby nowotworowe i zaburzenia psychiczne. Przyczyny definiowane odmiennie w grupie psów, u których wystąpiła śmierć naturalna i w grupie poddanej eutanazji połączono w jedną grupę, określaną jako „inne”. Można przyjąć, że psy przekazane przewodnikom były zdrowe, a więc około 55% populacji nie wykazywało żadnych zarejestrowanych schorzeń prowadzących do dyskwalifikacji. Natomiast w analizowanej populacji syndrom określany jako ogólny (w domyśle zły) stan zdrowia występował z częstością 12,7%. Choroby układu krążenia były udziałem 7% osobników, zaś choroby układu pokarmowego występowały u prawie 10% osobników, natomiast choroby nowotworowe u 5,6%. Na uwagę zasługuje wynoszący 4,2% udział psów ze stwierdzonymi zaburzeniami psychicznymi. Jak podano w dokumentacji, część z tych zaburzeń to stany lękowe. Evans i wsp. [2] podają zaburzenia behawioralne jako najczęstszą przyczynę usuwania ze służby psów w armii amerykańskiej. Z tego powodu w latach 2000-2004 usunięto, według Evansa i wsp. [2], ponad 82% psów. Według Zajac i wsp. [17] najczęstszą przyczyną usuwania psów ze służby w polskiej Straży Granicznej była starość (ponad 65% przypadków), na drugim miejscu (ponad 9% przypadków) znalazły się tzw. inne przyczyny, których nie dało się zidentyfikować jako konkretnych schorzeń. Następne były przyczyny onkologiczne (ponad 5% przypadków), schorzenia układu ruchu (ponad 6%) i pokarmowego (ponad 4,5%). Natomiast pozostałe powody usuwania psów ze służby w straży granicznej, w tym kardiologiczne i behawioralne, obejmowały tylko od około 1% do ponad 3% przypadków [17].

Podsumowując można stwierdzić, że wszystkie badane psy przebywały w tych samych warunkach środowiskowych, tj. były utrzymywane w takich samych pomieszczeniach i identycznie żywione. Można więc uznać, że występujące między grupami czy pojedynczymi psami znaczne różnice w wieku brakowania były spowodowane osobniczym zróżnicowaniem genetycznym poszczególnych psów oraz związanymi z tym różnicami w odporności na obciążenia wynikające z danego rodzaju służby. Z drugiej strony świadczyły o tym, że rodzaj pełnionej służby (mniej lub bardziej stresogenna) ma bardzo duży wpływ na długość użytkowania psów policyjnych. Można zatem stwierdzić, że przy przydziale psa do określonych zadań powinno się uwzględniać podatność genetyczną na obciążenia wynikające ze specyficznego rodzaju pracy, jaką ma wykonywać dany osobnik.

PIŚMIENNICTWO

1. BEATA C., 2006 – Attachment: the road to balance. A key for successful adoption and a basis of ability for AAI and AAA. In: De Meester, R., Moons, C., Mulkens, F. (Eds.), Proceedings of the VDWE International Congress on Companion Animal Behavior and Welfare, VDV, Saint-Niklass, Belgium, 24-30.
2. EVANS R., HERBOLD R., BRADSHAW B.S., MOORE G.E., 2007 – Causes for discharge of military working dogs from service: 268 cases (2000-2004). *Journal of the American Veterinary Medicine Association* 231, 1215-1220.
3. KODAN., 2001 – Development of play behavior between potential guide dogs for the blind and human raisers. *Behavioural Processes* 53, 41-46.
4. LASKA R. 2009 – Psy służbowe w administracji celnej. *Wiadomości Celne* 3-4, 4-5.
5. MAEJIMA M., INOUE-MURAYAMA M., TONOSAKI K., MATSUURA N., KATO S., SAITO Y., WEISS A., MURAYAMA Y., ITO S.I., 2007 – Traits and genotypes may predict the successful training of drug detection dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 107, 287-298.
6. MARITI CH., RICCI E., CARLONE B., MOORE J.L., SIGHIERI C., GAZZANO A., 2012 – Dog attachment to a man: A comparison between pet and working dogs. *Journal of Veterinary Behaviour*, Available online doi:10.1016/j.jveb.2012.05.006
7. MICHELL A.R., 1999 – Longevity of British breeds of dog and its relationship with-sex, size, cardiovascular variables and disease. *Veterinary Record* 14, 625-629.
8. OLSON P.N., 2002 – The modern working dog – a call for interdisciplinary collaboration. *Journal of American Veterinary Medical Association* 221, 352-355.
9. POBIEDZIŃSKI S., 2004 – Kynologia w Straży Granicznej. Część I. *Biuletyn Centralnego Ośrodka Szkolenia Straży Granicznej* 2, 177-181.
10. ROONEY N.J., GAINES S.A., BRADSHAW J.W.S., PENMAN S. 2007 – Validation of a method for assessing the ability of trainee specialist search dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 103, 90-104.
11. SAS/STAT(R) 9.2 User's Guide, Second Edition. *SAS Institute Inc.*, Cary, NC., 2010.
12. SIEGAL M. 1995 – UC Davis School of Veterinary Medicine Book of the Dogs. Chapter 5. Harper Collins, New York
13. SLABBERT J.M., ODENDAAL J.S.J. 1999 – Early Prediction of adult police dog efficiency – a longitudinal study. *Applied Animal Behaviour Science* 64, 269-288.
14. STAFFORD K. 2006 – The Welfare of Dogs. Wyd. Springer, Dordrecht.
15. SVARTBERG K. 2002 – Shyness-boldness predicts performance in working dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 79, 157-174.
16. SVARTBERG K. 2006 – Breed-typical behavior in dogs – Historical remnants or recent constructs? *Applied Animal Behaviour Science* 96, 293-313.
17. ZAJĄC A., KRUSZYŃSKI W., CIECHAŃSKA J. 2011 – Długość użytkowania i przyczyny wycofywania ze służby psów straży granicznej w latach 2002-2008. *Acta Scientiarum Polonorum, Medicina Veterinaria* 10(2), 5-16.

Joanna Kania-Gierdziewicz, Sylwia Pałka,
Konrad Koziół, Maciej Gierdziewicz

Duty period and discharging reasons of police dogs

S u m m a r y

The purpose of the paper was to estimate duty period and reasons for discharging of police dogs. Starting age, duty period, age at and reasons for discharging have been examined for 71 dogs, released from duty in the years 2001-2006, at one of Cracow Police stations. The mean values of age at entering and leaving service period, age at entering and leaving service period and frequency of leaving reasons have been estimated. The dogs entered service mainly at the age of 1-2 years. Over half the dogs have been used for 7 to 10 years and most of the animals have been on duty for 7-8 years. The average discharging age was 8 years. Over half (55%) of the dogs released from duty have been handed over to their former handlers. Other dogs have been put to sleep or died in another way (45%); the main reason in both cases was poor general health condition.

KEY WORDS: official duty dogs / performance length / reasons for culling / police